
Kyrkomötet Ekonomiutskottets betänkande 2018:7

Utlandskyrkan och clearing

Sammanfattning

Betänkandet behandlar motion 2018:28. I motionen föreslås att kyrkostyrelsen får i uppdrag att utreda förutsättningarna för att utlandskyrkan ska ingå i clearingsystemet.

Utskottet konstaterar att de lokalt satta avgifterna för bland annat vigsel i de olika utlandsförsamlingarna fungerar som delfinansiering av övrig verksamhet. Dessa avgifter är vanligtvis högre än den taxa för clearing som gäller mellan svenska församlingar. Vid en anslutning till clearingsystemet skulle detta innebära ett ekonomiskt avbräck för utlandsförsamlingarna.

Med anledning av ovanstående föreslår utskottet att kyrkomötet beslutar att avslå motionen.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2018:28.

Motionens förslag

Motion 2018:28 av Tomas Rosenlundh m.fl., Utlandskyrkan och clearingsystemet för kyrkliga handlingar

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att utreda förutsättningarna för att utlandskyrkan ska ingå i clearingsystemet vad gäller de kyrkliga handlingarna, med en utvidgning till att gälla någon form av ersättning även vid välsignelse över borgerligt ingått äktenskap i de fall juridisk vigsel inte kan genomföras.

Yttrande från andra utskott

Ekumenikutskottet har yttrat sig över motionen i Eu 2018:1y, se *bilaga*.

Bakgrund

Frågor om clearing avseende kostnader i samband med kyrkliga handlingar har sedan år 2000 vid ett flertal tillfällen behandlats av kyrkomötet.

Vid kyrkomötet år 2000 behandlade Ekonomi- och egendomsutskottet (EE 2000:4) tre motioner (2000:18, 2000:36 och 2000:48) som alla handlade om obligatorisk clearing avseende kostnader för dop eller vigsel i annan församling. I sitt yttrande (Ln 2000:3y) om clearing vid dop och avgifter vid vigsel skrev Läronämnden bl.a. följande.

Svenska kyrkan är öppen för alla dem som vill tillhöra den. Det är tydligt att det finns en skillnad mellan denna grundläggande uppfattning som är en viktig del av Svenska kyrkans syn på sig själv som folkkyrka och de bestämmelser som motiverar avgifter för kyrkliga handlingar på annan ort än inom den egna territorialförsamlingen. De pastorala svårigheter som uppstår i sådana fall skadar kyrkans trovärdighet. Det uppfattas som stötande att kyrkoavgiften inte anses täcka sådana kostnader.

Utskottet menade att det fanns bärande argument för att ge kyrkostyrelsen ett uppdrag att ”göra en grundlig genomlysning när det gäller avgifter och clearing mellan församlingarna i samband med kyrkliga handlingar”. Utskottet föreslog därför att kyrkomötet skulle ge detta uppdrag till kyrkostyrelsen. Kyrkomötet beslutade i enlighet med utskottets förslag.

Kyrkostyrelsen återkom i en skrivelse (KsSkr 2002:9) till kyrkomötet med ett förslag om införande av obligatorisk clearing av kostnader för dop och vigsel samt obligatorisk konfirmationsersättning. Ekonomi- och egendomsutskottet föreslog i sitt betänkande (EE 2002:2) att kyrkomötet skulle anta de av kyrkostyrelsen i skrivelsen föreslagna ändringarna av 42 kap. 6, 7 och 8 §§ kyrkoordningen. Kyrkomötet beslutade enligt utskottets förslag.

Med anledning av en motion (2007:54) behandlade Ekonomi- och egendomsutskottet vid 2007 års kyrkomöte frågan om konfirmandersättning för utlandssvenskar som inte har någon hemförsamling i Sverige. I sitt betänkande (EE 2007:4) föreslog utskottet att kyrkomötet skulle uppdraga åt kyrkostyrelsen att ”snarast vidta nödvändiga åtgärder för att lösa de finansieringsproblem som motionärerna belyser” vilket också blev kyrkomötets beslut. Frågan om clearing vid dop och vigslar omfattades inte av motionen och behandlades därför heller inte av utskottet.

Kyrkostyrelsen tog upp den vid det föregående kyrkomötet aktualiserade frågan i sin skrivelse (KsSkr 2008:4). I avsnitt fem av denna skrivelse föreslogs att bestämmelsen i 42 kap. 7 a § skulle ändras ”så att det klargörs att den nationella nivån står för konfirmationsersättningen i de fall då konfirmanden tillhör Svenska kyrkan, men inte har någon hemförsamling i Sverige”. Skrivelsen behandlades av Kyrkorättsutskottet som föreslog i sitt betänkande (Kr 2008:1) att kyrkomötet skulle anta förslaget. Kyrkomötet beslutade i enlighet med detta.

I oktober 2008 fastställde kyrkostyrelsen direktiv för en utredning om clearing för kyrkliga handlingar. Bakgrunden var kyrkomötets behandling år 2007 av frågor om clearing. I direktiven sägs att utredningen skulle ”omfatta en mer genomgripande översyn av clearingsystemet i dess helhet, dess syfte och konstruktion”. I enlighet med detta skulle även utredningen behandla clearingfrågor som rör Svenska kyrkans församlingar i utlandet.

Även den av kyrkostyrelsen tillsatta utredningen om förändrad organisation av Svenska kyrkan i utlandet konstaterar i sitt slutbetänkande, *Utlandskyrkan – struktur och delaktighet* (SKU 2009:1), att den inte tar upp frågan om clearing för utlandsboende då den behandlas av den utredning om clearing som kyrkostyrelsen tillsatt.

Utredningen *Ersättning för kyrkliga handlingar* (SKU 2009:3) lämnades till kyrkostyrelsen i november 2009. Utredningen konstaterar följande.

För närvarande får den enskilda stå för kostnaden för kyrkliga handlingar som utförs inom utlandskyrkan utom beträffande dop som i enlighet med kyrkoordningens bestämmelser alltid sker avgiftsfritt. Beträffande utlandssvenskar, med vilka i det här sammanhanget avses Svenska kyrkans medlemmar som är bosatta utomlands, finns inga särskilda regler i kyrkoordningen vad gäller dop, vigsel och begravningsgudstjänst

som utförs i Sverige. Utredningen konstaterar att den församling där den kyrkliga handlingen äger rum normalt står för kostnaden för den. Det är en ordning som har rekommenderats av dåvarande Församlingsförbundet. Detta gäller dop, vigsel och begravningsgudstjänst. Beträffande konfirmation står den nationella nivån för ersättningen enligt 42 kap. 7 a § i kyrkoordningen. Utlandsförsamlingarna bestämmer sina egna avgifter för kyrkliga handlingar. Det gäller både dessa församlingars medlemmar och personer som är bosatta i Sverige. Utredningen påpekar att vigselrätten är reglerad på olika sätt i de länder där Svenska kyrkan verkar. Frekvensen av vigslar är beroende av om utlandskyrkan ligger inom ett turistområde eller ej. Ersättningar för vigslar och för kyrkliga välsignelser har stor betydelse för många utlandsförsamlingars ekonomi. [...] Utredningen om förändrad organisation av Svenska kyrkan i utlandet avlämnade sitt betänkande *Utlandskyrkan – Struktur och delaktighet* sommaren 2009. Enligt utredningens förslag ska utlandskyrkan knytas närmare till den övriga verksamheten inom Svenska kyrkan. Om utredningens förslag antas av kyrkomötet kvarstår dock många frågor som behöver analyseras vidare om man vill integrera utlandsverksamheten i ersättningssystemet. Bland annat gäller det medlemskapets karaktär och kyrkoavgiftens utformning. Dessutom tillhör en stor del av Svenska kyrkans medlemmar som är bosatta utomlands inte någon utlandsförsamling. Clearingutredningen lägger därför inte något förslag i frågan trots att utredningen ser det som önskvärt att utlandskyrkan på sikt kan ingå i clearingsystemet. Beträffande kostnaden för vigsel och begravningsgudstjänst för utlandssvenskar i Sverige gör utredningen i sina överväganden ett förtydligande. Utredningen menar att utlandssvenskar ska betala avgift för vigsel och begravningsgudstjänst i Sverige eftersom det inte finns reglerat att det sker avgiftsfritt. En avgift motsvarande clearingbeloppet nämns som lämpligt.

Av kyrkostyrelsens skrivelse KsSkr 2010:5 framgår kyrkostyrelsens skäl till att instämma med utredningens förslag att inte integrera utlandsförsamlingarna i clearingsystemet. I skrivelsen behandlas både ersättningar för kyrkliga handlingar som utförs i utlandsförsamlingarna för Svenska kyrkans medlemmar som är bosatta i Sverige och ersättningar för kyrkliga handlingar i Sverige för utlandssvenskar som är medlemmar i Svenska kyrkan.

Kyrkoordningens bestämmelser om avgifter för kyrkliga handlingar gäller inte inom utlandskyrkan. Utlandsförsamlingarna bestämmer själva sina avgifter. Kostnader för kyrkliga handlingar i Sverige för Svenska kyrkans medlemmar som är bosatta utomlands står förrättningsförsamlingen normalt för, utom vad gäller konfirmation som den nationella nivån står för enligt ett kyrkomötesbeslut från 2008.

Kyrkostyrelsen ansluter sig till utredningens bedömning att det finns alltför många olösta frågor för att det ska vara möjligt att integrera utlandskyrkan i ersättningssystemet. Styrelsen klargör också att kyrkliga handlingar för medlemmar i Svenska kyrkan som är bosatta utomlands ska tillhandahållas avgiftsfritt av församlingarna i Sverige.

Slutligen kan konstateras att delar av frågeställningen kring att integrera utlandsförsamlingarna i clearingsystemet har beröringspunkter med den utredning som under hösten 2018 ska påbörjas kring kyrkomedlemmens möjlighet att välja egen präst vid

kyrkliga handlingar (KmSkr 2016:8 med EE 2018:6). Den gemensamma punkten är det förväntningsgap som finns kring vad man som medlem i Svenska kyrkan förväntar sig att erhålla avgiftsfritt genom sitt medlemskap. Detta kompliceras ytterligare något då medlemskap i Svenska kyrkans församlingar i utlandet är av en annan karaktär än medlemskap i Svenska kyrkan. Detta medlemskap är snarare att betrakta som medlemskap i en lokal ideell förening. Här finns därmed likheter kring förväntningar på vad medlemskapet innebär och vad som, enligt kyrkoordningen, är möjligt och/eller tillåtet för Svenska kyrkans församlingar, inom och utom landets gränser, att tillhandahålla.

Utskottets överväganden

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2018:28.

Utskottet konstaterar att utlandsförsamlingarnas verksamhet bedrivs under vitt skilda förutsättningar. De verkar i huvudsak som ideella eller religiösa föreningar och omfattas bland annat av respektive lands lagstiftning kring ideell och religiös verksamhet samt skatte- och moms lagstiftning. Svenska kyrkans nationella nivå delfinansierar verksamheten huvudsakligen genom att tillhandahålla utsänd personal, men övrig verksamhet, personal och lokaler finansieras via egna medel såsom medlemsavgifter, gåvor och bidrag. Avgifter för kyrkliga handlingar är ett annat exempel på sådan finansiering.

Utskottet har fått veta att taxorna för vigsel skiljer sig åt mellan de olika utlandsförsamlingarna, men gemensamt är att de bidrar till att församlingarna kan bedriva övrig verksamhet. Gemensamt är även att taxorna i normalfallet ligger högre eller väsentligt högre än den nuvarande taxan för clearing av vigsel. Utskottet menar att om utlandsförsamlingarna skulle infogas inom clearingsystemet utan kompensation i form av ökade bidrag skulle detta underminera nuvarande verksamhet i utlandsförsamlingarna.

Utskottet menar att det förväntningsgap som finns kring vad man som medlem i Svenska kyrkan förväntar sig att erhålla kostnadsfritt och vad som är tillåtet och möjligt att tillhandahålla är ett reellt problem men lösningen ligger inte i att infoga utlandsförsamlingarna i clearingsystemet, frågan är mer komplex än så. Utskottet ställer sig därför inte bakom det Ekumenikutskottet skriver i sitt yttrande att det i den pågående genomlysningen av utlandskyrkan bör även möjligheten att anslutas i clearingsystemet vägas in.

Mot denna bakgrund föreslår utskottet avslag på motion 2018:28.

Uppsala den 5 oktober 2018

På Ekonomikutskottets vägnar

Veine Backenius, ordförande

Liselotte Ågren, sekreterare

Beslutande: Veine Backenius, ordförande, Mats Ludvigsson, Inger Wahlman, Birger Wernersson, Pernilla Edman, Peter Bernövall, Marie Wojidkow, Åke Marcusson, Berith Pagels, Fredrik Ottesen, Bengt Kjellgren, Suzanne Fredborg, Jenny Nilsson, Erik Johansson och Sara Lindalen.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Leif Nilsson, Hilkka Andersson, Roger Sjöberg, Patrik Linde, Birgitta Nilsson, Kjell Kallenberg, Victor Backström, Mats Nilsson, Roger Sandström, Petter Nilsson, Björn Falkeblad, Bertil Olsson och Terence Honglo.

Biskop Eva Nordung Byström har deltagit i utskottets överläggningar.

Kyrkomötet
Ekumenikutskottets yttrande 2018:01y

Utlandskyrkan och clearing

Till Ekonomiutskottet

Ekumenikutskottets yttrande över motion 2018:28 Utlandskyrkan och clearing-systemet för kyrkliga handlingar.

Grunden för clearingsystem i Svenska kyrkan bygger på ömsesidighet där olika församlingar reglerar mellan varandra så att olika former av harmonisering och kostnadsneutralitet kan upprättas. Utlandskyrkan står i dagsläget i princip utanför clearingsystem, vilket beror på att utlandsförsamlingarnas villkor skiljer sig från församlingar i Sverige.

Utifrån Svenska kyrkans helhetsperspektiv ser Ekumenikutskottet behov att i nu pågående genomlysning av utlandskyrkan även ta med en genomgång när det gäller deras möjligheter att inkluderas i clearingsystem.

Vid behandling av ärendet har kyrkokansliets rättschef och avdelningschefen för utlandskyrkan deltagit i utskottet och svarat på frågor från utskottets ledamöter.

Uppsala den 3 oktober 2018

På Ekumenikutskottets vägnar

Katarina Glas, ordförande

Stig Lundberg, sekreterare

Beslutande: Katarina Glas, ordförande, Gun Eriksson, Stefan Hortlund, Agneta Brendt, Klas Corbelius, Johan Garde, Ulla Birgersdotter, Karin Nodin, Jan Wahn, Camilla Berard Granström, Jan Olov Sundström, Jerker Schmidt, Anders Nihlgård, Anders Novak och Anki Erdmann.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Ulla Löfven, Christian Bonde, Erik Vikström, Veronica Litström, Britas Lennart Eriksson, Stig Axelsson, Roger Larsson, Kristin Molander, Åsa Ingårda, Niklas Larsson, Linnea Bjuhr, Madelaine Erlandsson, Birgitta Axelsson Edström och Caroline Åkerhielm.

Biskoparna Fredrik Modéus och Sören Dalevi har deltagit i utskottets överläggningar.